

Wat gebeurde er in de Hemel én ...?

Door Jeroen Smith pr.

Inleiding

Door de Evangelieën weten we wat er gebeurde in het leven van Jezus op aarde. Maar is het ook mogelijk op het spoor te komen wat er toen in de Hemel gebeurde? In deze serie gaan we een aantal momenten langs en stellen deze vraag: wat gebeurde er toen in de Hemel.

Het is altijd anders

Wanneer we de heilsgeheimen overwegen, bijvoorbeeld in het Rozenkransgebed, maken we ons een voorstelling van de gebeurtenis. Naarmate we groeien in onze band met de levende Heer en gevormd worden door de rijkdom van de inzichten van de Kerk wordt deze voorstelling anders. Ignatius van Loyola spreekt van het maken van een “compositie”(*Geestelijke oefeningen*, nr. 47). Dit is een zeer waardevolle manier om het Evangelie te lezen en de geheimen te overwegen. We keren als het ware terug naar de gebeurtenis zelf en worden er oog- en oor- getuigen van.

Natuurlijk beseffen we dat de échte gebeurtenis nooit precies zo verliep, zoals wij ons voorstellen. Dit geldt nog meer wanneer we nu op het spoor proberen te komen wat er daarbij in de Hemel gebeurde. Het zijn pogingen om iets meer over God te weten te komen en te beseffen dat Vader, Zoon en Heilige Geest altijd gezamenlijk betrokken zijn bij de heilsgebeurtenissen. Ook al heeft iedere Persoon daarbij zijn eigen aandeel. In de Hemel zijn natuurlijk ook de Engelen. Hoe reageren zij op het heilshandelen van God. De gevallen engelen bevinden zich in ‘niemandsland’. Zij willen de mensen daar ook naar toe leiden, maar begrijpen ondertussen niets van het liefdevolle heilshandelen van de Drie-ene God.

1 Wat gebeurde er in de Hemel én Nazareth

Nazareth: de boodschap van de Engel

Lucas bericht uitvoerig over dit heilsgebeuren (1, 28-36). Het is de dialoog tussen de engel, die namens God spreekt, en Maria. Het begint met de wonderlijke groet: “Verheug u, volbegenadigde, de Heer is met u.” Maria krijgt hier een nieuwe naam: vol-begenadigde. Een naam die haar wezen verklaart: Zij

is vol van genade, dus er is geen plaats voor wat anders, voor de zonde. Zij is de zondeloze, de onbevleete. Eeuwen later zal Maria op eenzelfde wijze haar ‘naam’ melden, door haar wezen te benoemen: “Ik ben de Onbevleete Ontvangenis” (Lourdes, 25 maart! 1858). In de verdere woorden van de Engel schemert voor het eerst het mysterie van de drie-ene God door: de Allerhoogste (Vader), de Geest en de Zoon. Maar in eenzelfde beweging wordt ook de Menswording aangekondigd.

Dat Maria ‘schrikt’, verbaast ons niet. Niet uit angst voor God, maar omdat God Zich direct naar Haar keert: Zij is toch maar de nederige dienstmaagd? De vraag hoe Zij het Kind zal ontvangen is wezenlijk. Het geeft aan dat Zij, die al in het voor-huwelijk met Jozef leefde, wat natuurlijkerwijs tot kinderen zou leiden, in haar Hart besloten had niet de natuurlijke huwelijksweg te volgen, maar maagd wilde blijven. Natuurlijk is dit besluit een uitdrukking van een veel diepere houding: een totale beschikbaarheid voor Gods Wil. Als de Engel uitlegt dat de Vader de Geest zal zenden en Maria moeder zal worden zonder tussenkomst van een man, stemt Zij in. Wat begon met de wonderlijke groet, eindigt met het wonderlijke woord: “Mij geschiede graag naar Uw Woord.” Dit is niet een ‘eenmalig Fiat’, maar verwoordt haar blijvende grondhouding: graag bereid om te ontvangen wat God wil geven en om te geven wat God wil vragen.

De Zoon staat klaar

We gaan even terug naar het begin van de schepping. Dat God de mens gaat scheppen naar Zijn beeld en gelijkenis is een groots plan. De mens zal een vrije wil krijgen om de liefde van God te kunnen beantwoorden. De wil is immers pas echt vrij, wanneer die helemaal ‘ja’ kan zeggen tegen God. De keuzen tussen ‘ja’ en ‘nee’ is niet gelijkwaardig. De mens heeft een vrije wil gekregen om ‘ja’ te zeggen, maar dat is pas een echte keuze als er ook een ‘nee’ mogelijk is. Mocht de mens toch ‘nee’ zeggen, dan is de Zoon bereid dit te gaan herstellen. Zo staat de Zoon in zekere zin al klaar om te gaan verlossen, mocht het nodig zijn. Wanneer de mens zondigt en in het domein van een blijvend ‘nee’ terecht komt (de erfzonde), wacht de Zoon geduldig het moment af dat de Vader Hem zal zenden. De conceptie van Maria zonder zonde (dus zonder ‘nee, maar een louter ‘ja, de onbevleete ontvangenis) met het oog op de verdiensten van de Zoon aan het kruis (aldus de dogmaverklaring uit 1854), is een ‘teken’ dat deze zending nabij is.

En als Hij dan gezonden wordt om mens te worden, is dit voor Hem een mogelijkheid om Zijn liefde voor de Vader weer op een geheel nieuwe wijze zichtbaar te maken. Dat is immers het levende van de liefde tussen Vader, Zoon en Heilige Geest, altijd nieuw, altijd groter, altijd op zoek naar een nieuwe uitdrukkingwijze.

De Vader en de Heilige Geest

De Vader zendt nu eerst de engel Gabriël. Want de Menswording van de Zoon kan niet plaatsvinden zonder de instemming van de moeder. God overweldigt niet, zoals de goden doen in de verzonnen heidense mythologie. De Vader leidt de antwoorden van de Engel en neemt het fiat van Maria, dat Gabriël uit Nazareth meebrengt, in ontvangst. Dan wacht de Vader geen moment en zendt de Heilige Geest om de Zoon naar de schoot van Maria te dragen. Daarom is het Hoogfeest van de Boodschap van de Engel aan Maria op 25 maart, ook het

Hoogfeest van de Incarnatie, de Menswording en knielen we neer bij de woorden uit het Credo waarin we dit belijden (evenals met Kerstmis). Vanaf dat moment ziet de Vader Zijn eeuwige Zoon niet meer ‘naast zich in de Hemel’, maar daar beneden in de schoot van de Maagd, als een ‘embryo’, als een mensje.

De Heilige Geest is altijd dienstbaar aan Vader en Zoon. Op de wenk van de Vader draagt Hij de Zoon naar Nazareth toe en ‘overschaduw’ Maria opdat de unieke conceptie kan plaats vinden. De Geest blijft ook de Persoon die om het

zo te zeggen, tussen de Zoon op aarde en de Vader in de Hemel heen en weer gaat en Hen beiden blijft verenigen. Van alle eeuwigheid is Hij immers de ‘Tussenpersoon’ tussen Vader en Zoon. En de heilige Geest zorgt er voor dat Maria alles bewaart in Haar Hart en dat Sint Jozef door een engel wordt geleid om de juiste keuzen te maken.

De Engelen

De goede engelen zijn vol verbazing en verwondering over deze stap van God. Ook al kenden zij de profetieën, ook al wisten zij dat de liefde van God grenzeloos is, deze stap hadden zij niet kunnen bedenken: één van de Drie wordt één van de mensen. Zij hernieuwen hun lofzang en aanbidden nu ook God de Zoon op aarde. En dan zijn er nog die twee Engelbewaarders, van Maria én nu ook – o wonder- van God de Zoon in Zijn menszijn. Deze Engelen begroeten elkaar en buigen in diepe eerbied neer voor de Menswording van God de Zoon.

De gevallen engelen raken in paniek. Ook zij hadden deze stap nooit voorzien. Omdat de duivel en zijn trawanten niets tegen God vermogen hadden zij hun pijlen gericht op de mensen. De zondeval was een hele ‘overwinning’ waardoor

de duivels redelijk vrij spel kregen om de mensen van God en Zijn liefde af te wenden. Maar nu was er een mens op wie zij geen vat meer hadden: Maria. Al de pijlen kaatsten af op haar zondeloosheid. En nu is God de Zoon zelf een mens geworden. Voorheen hielp Hij de mensen uit den hoge in hun verzet tegen de duivel en het kwaad, nu betreedt Hij zelf het 'strijdtonaal'. Maar niet als een 'machtig strijder', maar als een kwetsbaar Kind, dat schijnbaar zo gedood kan worden, zelfs nog in de moederschoot. De duivels raken in de war: het lijkt erop dat ze Hem zo kunnen overwinnen, maar is dat niet te makkelijk gedacht?

2 Wat gebeurde er in de Hemel én bij Maria

Gedragen waarheen Zij ging

Maria heeft ontvangen van de Heilige Geest. Zij draagt nu de eeuwige Zoon als mens in haar schoot. Voor de Zoon is dit ten diepste geen nieuwe situatie. Van alle eeuwigheid verbleef Hij 'in de schoot', 'in sinu Patris', in de schoot van de Vader (zie Johannes 1,18). Nu is Hij ook 'in sinu matris'. Hij, die God de Zoon is, laat Zich dragen door een mens. Zijn Moeder draagt Hem waarheen Zij wil. Alleen Haar Wil is nooit afgeweken van de Wil van de Vader. Daarom blijft de Zoon in de schoot van Zijn Moeder evenzeer in de schoot van de eeuwige Vader.

Maria draagt Hem mee naar Elizabeth in Aïn Karim (Lucas 1, 39). Zij draagt Hem later weer terug naar Nazareth (Lucas 1, 56) en dan naar Bethlehem (Lucas 2,4-5).

Op een wonderlijke wijze is Maria hier als een gesloten ciborie, pyxis of monstrans. Ook in de ciborie, pyxis en monstrans laat Jezus Zich dragen. De Eucharistische Heer heeft Zich overgeleverd aan het gaan en staan van zondige mensen. Toch is er een verschil volgens Pierre de Bérulle (overl. 1629). In de Monstrans is Jezus opdat we Hem aanbidden. In de schoot van Maria is Jezus om Zelf te aanbidden, en wel Zijn hemelse Vader. "Hij is de Zoon van God; en Hij is de Zoon van de Heilige Maagd. Hij treedt door Zijn nieuwe geboorte in de orde der schepselen. Hij treedt ook in de plichten van het schepsel en brengt namens alle schepselen aan God zijn Vader de hulde, die zij aan Deze als hoogste Wezen verschuldigd zijn. ...

Jezus ziet God Zijn Vader, aanbidt Hem, bemint Hem, brengt Hem dank en biedt zich aan Zijn heilige Wil aan."(*Het leven van Jezus*, XXIV)

De hemelse Vader waakt

Vanuit de Hemel ziet de Vader Zijn Zoon in de schoot van Maria. Het Kind in de moederschoot. Elk mensen leven is vanaf de conceptie menselijk leven en heeft daarom een natuurlijke beschermwaardigheid. Daar komt de bovennatuurlijke waardigheid bij, dat elk mensenkind bij de conceptie de

onsterfelijke ziel ontvangt als teken van Gods persoonlijk liefde. Maar nu de Zoon zelf een embryo, een groeiend mensje in de moederschoot is geworden, komt er een derde waardigheid bij: de filiale. Elk mensje in de schoot van moeder is 'zoon in de Zoon', kind in het Kind (zie Galaten 4,5 en Romeinen 8, 14-17). Vanaf nu ziet de Vader elk ongeborn kind in dit Kind, en dit Kind in ieder ongeborn kind. De zorg en beschermwaardigheid voor elke ongeborn kind is dus ook een dienst aan Christus. En elk afbreken van ongeborn mens-leven is een daad die dus ook Christus raakt.

Heilige Geest beweegt

De heilige Geest werkt samen met Maria. Zodra Maria haar nicht begroet, wekt de Heilige Geest een reactie op. Het kind in de schoot van Elisabeth (Johannes de Doper) springt op (Lucas 1, 41 en 44). Maria zingt haar Magnificat, dat een compositie is van Oudtestamentische woorden, Maria's hartenjubel én de inspiratie van de Heilige Geest.

Hoog verheft nu mijn ziel de Heer,
verrukt is mijn geest om God, mijn Verlosser,
Zijn keus viel op Zijn eenvoudige dienstmaagd,
van nu af prijst ieder geslacht mij zalig.
Wonderbaar is het wat Hij mij deed,
de Machtige, groot is Zijn Naam!
Barmhartig is Hij tot in lengte van dagen
voor ieder die Hem erkent.
Hij doet zich gelden met krachtige arm,
vermetelen drijft Hij uiteen,
machtigen haalt Hij omlaag van hun troon,
eenvoudigen brengt Hij tot aanzien;

Behoeftigen schenkt Hij overvloed,
maar rijken gaan heen met lege handen.
Hij trekt zich Zijn dienaar Israël aan,
Zijn milde erbarming indachtig;
zoals Hij de vaderen heeft beloofd,
voor Abraham en zijn geslacht voor altijd. (Lucas 46 – 55)

Groter dan dit alles is de Heilige Geest de Voorzienigheid die alles leidt naar de geboorte toe: de hereniging met Jozef als Maria eenmaal terug is in Nazareth en de volkstelling in heel het rijk (Lucas 2,1), zodat het Kind in de Davidsstad geboren kan worden.

De Engelen volgen

De Engelen in de Hemel volgen de Zoon nu Hij over de aarde wordt gedragen. Ze aanbidden Hem en zien hoe Maria Hem ononderbroken aanbidt. Voor de duivels is dit Kind onbereikbaar. Het wordt immers ‘omgeven’ door de Onbevleete. Pas als het geboren is, dan kunnen ze plannen beramen om het zo snel mogelijk te doden. Maar eigenlijk hebben de duivels nog niet echt door wat hier plaats vindt. Nog minder de groten der aarde van die tijd, evenmin de gewone mensen. Men kende ongetwijfeld de mythen van Troje, beschreven door de (blinde?) Homerus. Vergilius had er een waardig Latijns vervolg op gedicht, de *Aeneis*. Was Troje niet gevallen door de list met het ‘paard’, dat immense houten beeld, waarin Griekse strijders verscholen zaten? De Trojanen hadden het houten paard binnen de onneembare muren gesleept, als een trofee, achtergelaten door de gevluchte Grieken. Maar ze haalden die Grieken nu juist hun muren binnen. In de eerstvolgende nacht, werd Troje binnen de eigen muren verslagen. Een mythe. Maar nu lijkt het erop alsof God eenzelfde ‘list’ gebruikt. In de Menswording in de schoot van een maagd, komt God ongezien de wereld binnen. Niet om die wereld te veroveren, maar om haar te verlossen.

Literatuur

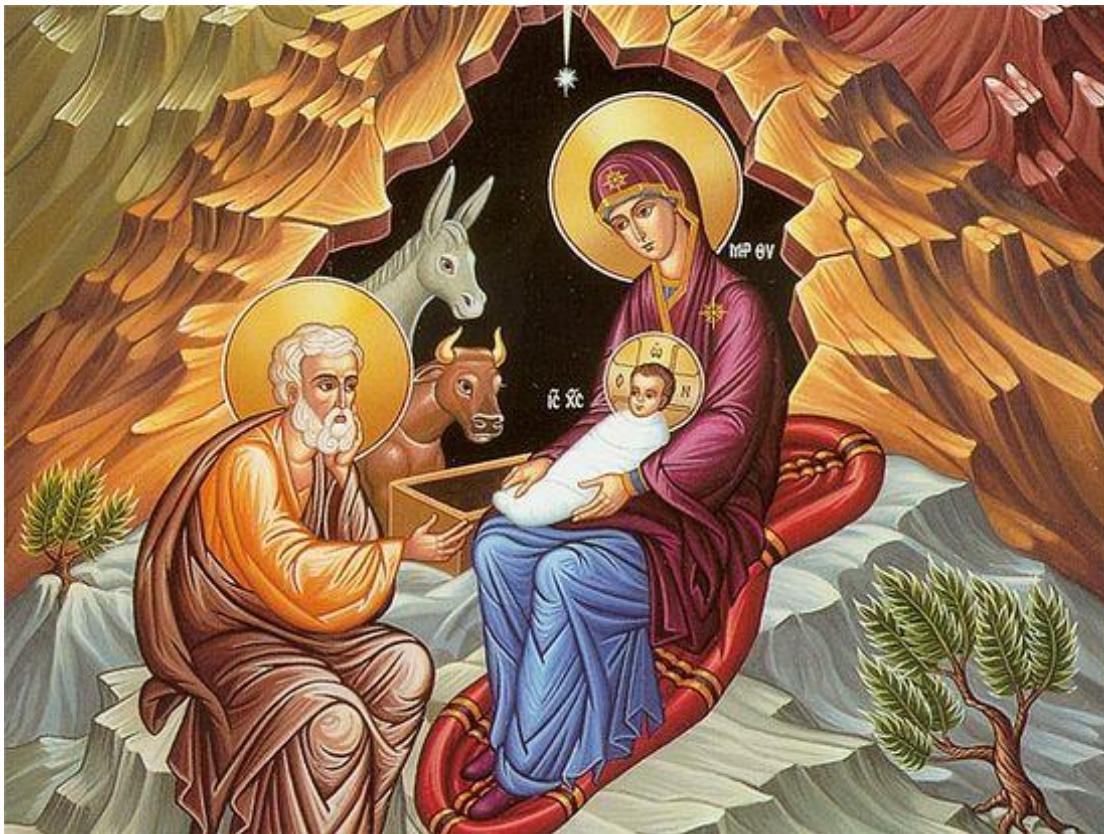
John Saward, *Redeemer in the Womb. Jesus living in Mary*, Ignatius 1993.

3 Wat gebeurde er in de Hemel én in Bethlehem

Wat gebeurde er in Bethlehem?

We lezen in de Evangeliën over de gebeurtenissen in de Davidstad Bethlehem. De aankomst, de herberg, de geboorte, de herders, de wijzen en de vlucht. Tussendoor waren Maria en Jozef met het Kind nog naar Jeruzalem gegaan voor de opdracht in de Tempel. De os en de ezel worden in de Evangeliën niet vermeld! Ze 'komen' uit Jesaja (1,3): "Een os kent zijn eigenaar, een ezel de kribbe van zijn meester" en Habakuk (3,2): "Te midden van twee dieren zult Gij herkend worden."

Een gebeurtenis ligt meer in het verborgene, namelijk dat de geboorte een maagdelijke geboorte was. Maria is altijd-maagd, voor, tijdens en na de geboorte. Dat is dogma, geopenbaarde waarheid. Immers Zij was zonder zonde en baarde God de Zoon, zonder schending. Het 'hoe' onttrekt zich aan ons verstand, gelukkig. Wat een armoede als God alleen maar dat gedaan had wat we zouden kunnen begrijpen. De verrezen Jezus komt later door gesloten deuren naar de leerlingen toe (zie Johannes 20,9 en 26). Bij de maagdelijke geboorte komt Hij door een gesloten schoot de wereld in. De barensweeën van Maria worden 'uitgesteld' tot onder het kruis, waar de Kerk, de nieuwe wereld en de zielen in smarten gebaad worden.

Wat gebeurde er in de Hemel?

De Vader herkent Zijn Zoon. Deze geboorte in de tijd is openbaring van de eeuwige geboorte buiten de tijd. De Kerk belijdt de Zoon als ‘genitum non factum’, geboren niet geschapen. Maar nu is Hij óók ‘genitum et factum’, geboren als schepsel op aarde. De Vader blijft stil. In zekere zin is de zwijgende Sint Jozef, van wie het Evangelie geen enkel woord overlevert, een icoon van de hemelse Vader. De Zoon is nu een kind, een baby’tje, dat nog niet kan spreken. Het latijnse in-fans (Frans ‘enfant’, Engels ‘infant’), betekent letterlijk (nog) niet-sprekend. Het eeuwige Woord is nu ‘woordeloos’ geworden, en dat maakt ook de Vader stil. Natuurlijk overziet de Vader de zending van de Zoon, die zal uitlopen op het Kruis en de Eucharistie. Ook daar zal de Zoon stil aanwezig zijn, woordeloos. Hij sterft met een kreet (Matheüs 27,50) en in het Allerheiligste is Zijn werkelijke ‘stille’ aanwezigheid veelzeggender dan alle woorden.

De Heilige Geest gaat meteen aan het werk. Hij con-voceert, Hij roept bijéén. Alsof Hij meteen de Kerk begint te vormen. De Engelen, de herders, de wijzen, zij worden er bij geroepen. En de Heilige Geest schenkt hun een houding van vertrouwvolle aanbedding. Dit Kind is hun God, hun God is dit Kind. De beweging van de Heilige Geest is altijd dezelfde: “Want Hij heeft ons Zijn geheim raadsbesluit doen kennen, de beslissing die Hij in Christus had genomen, ter verwezenlijking van de volheid der tijden: het heelal in Christus onder één hoofd te brengen, alle wezens in de hemelen en alle wezens op aarde, in Hem.”(Efeziërs 1, 9-10)

De Zoon ‘is’. Hij is immers nu een baby’tje. Hij wordt gedragen en wordt gevoed, door de melk van Zijn Moeder en de Wil van Zijn hemelse Vader. Het Kind slaapt, want Moeder waakt, Sint Jozef waakt en Zijn hemelse Vader waakt. Zoals Hij later zal slapen, terwijl de boot in een storm ten onder dreigt te gaan (Marcus 4, 38). Vader waakt. Zoals Hij later op het kruis zal ont-slapen in aanwezigheid van Zijn Moeder, Zijn ziel toevertrouwend aan de Vader. En toch bewerkt dit Kind ook al wat bij de mensen. Hij ont-wapent! Een kind is immers ‘ontwapenend’. Alleen mensen bij wie het geweten helemaal verdoofd is kunnen een baby’tje iets aandoen. Anderen worden ontwapend. En de Zoon aanbidt! Dat doet de Zoon immers altijd, van alle eeuwigheid. Hij aanbidt de Vader. Vooral Bérulle (zie boven bij 1) beschrijft de staat van de Zoon op aarde als die van aanbedding in Geest en waarheid. En Hij ligt in een kribbe, om het zo te zeggen de Eucharistie ‘in statu nascendi’, ‘in wording’.

De Engelen kijken verwonderd. De eeuwige Zoon daarboven is nu dat Kind daar beneden. Alles is zo nieuw, en daarom zingen Engelen ook een geheel nieuw lied. Geen ‘oude Psalm’, want deze nieuwe situatie vraagt om een nieuwe compositie. “Eer aan God in de Hoge ...” Het Gloria wordt voor het eerst aangeheven.

De duivels kijken eveneens verwonderd. De Zoon lijkt zo kwetsbaar. Dat biedt nieuwe mogelijkheden. Tegen God vermogen zij niets, maar tegen een mens des te meer. Ze kunnen andere mensen tegen dit Mensenkind opzetten, Herodes bijvoorbeeld.

Zo ging midden in de winternacht de hemel open ...

4 Wat gebeurde er in de Hemel én onderweg

Heen en weer naar Jeruzalem

Nadat Jezus geboren was, bleef de Heilige Familie in Bethlehem. Op de achtste dag werd Jezus besneden. Veertig dagen na Zijn geboorte gingen Maria en Jozef met het Kind naar de tempel in Jeruzalem. Ze brachten daar het armen-offer en stonden het Kind af aan God (zie Lucas 2, 22 e.v.). De Vader in de Hemel aanvaardde dit offer. Het is een wonderlijke uitwisseling. Vader en Heilige Geest hadden de Zoon naar de mensen gezonden; twee mensen 'geven' de Zoon nu aan Hen 'terug'.

De Heilige Geest, die de grote Souffleur is van het Verlossingsdrama, had Simeon aangezet naar de Tempel te gaan (zie Lucas 2, 25 e.v.). De ingeving kwam niet geheel onverwacht, want Simeon had al van de Heilige Geest vernomen dat hij voor zijn sterven de Messias zou zien. Zijn hart was dus in afwachting en nu was het moment daar en de plaats van de Tempel verbaasde hem ook niet. Opnieuw geleid door de Heilige Geest herkent hij het Kind en zingt zijn lofzang en spreekt de zegen en profetie uit. Zozeer heeft de Vader zorg voor zijn mens geworden Zoon, dat Hij de Heilige Geest de juiste mensen op de juiste plaats laat brengen: Simeon en daarna de oude profetes Hanna (Lucas 2, 36 e.v.).

Op de vlucht

Eenmaal terug in Bethlehem, komen de ‘magoi’, de wijzen met hun geschenken. God de Vader had hen geleid middels een ster. De Engelen in de Hemel aanschouwen het geheel, dat bijna als een soort kundig geregisseerd toneelspel overkomt. Alleen ze weten maar al te goed dat het geen ‘spel’ maar geschiedenis is, heilsgeschiedenis. Herodes verneemt van het Kind. De duivel weet in deze koning een medespeler van zijn ‘plot’. De opdracht klinkt om het Kind te doden. Maar om welk kind gaat het? Eén van al de jongetjes van twee jaar en jonger in Bethlehem, dus breng die allemaal om het leven (Matteüs 2, 16 e.v.).

Maar ook hier was de Vader zowel de koning als de duivel een stap voor geweest. Hij had een Engel gezonden om in een droom Jozef te waarschuwen. De hemelse Vader kende Josef en wist dat de timmerman gehoor zou geven aan de woorden van de Engel. “Vlucht naar Egypte ...” (Matteüs 2,13). Dat is wat Jozef doet. Een lange moeizame en in zekere zin ook angstige tocht. Maar alles gebeurt onder de wakende blik van de Vader. En Maria helpt Jozef te groeien in vertrouwen. Alles ligt in de handen van God de Vader en God de Zoon ligt in hun handen te slapen.

In Egypte

“Vlucht naar Egypte en blijf daar ...” Een onbekend land, een onbekende taal. Jozef zal op zoek zijn gegaan naar Joden in de Diaspora, mensen van zijn geloof en zijn taal. Hoe de Heilige Familie daar geleefd heeft weten we niet. Latere legenden probeerden dat wel in te vullen, maar de Schrift zwijgt. God de Vader die voor de voorbereiding van de Menswording van Zijn Zoon eeuwen heeft benut, wacht ook nu. En met Hem wachten Jozef en Maria. De Zoon is mens geworden, en vanuit de tijdloze eeuwigheid gekomen leeft Hij ook nu in zekere zin in het ‘tijdloze’, zoals elk baby’tje nog geen besef heeft van tijd. De Vader waakt en de Heilige Geest leidt. Dat is genoeg.

Terug naar ...

“Vlucht naar Egypte en blijf daar tot ik u waarschuw”, had de Engel gezegd. Herodes sterft. Het land lijkt weer veilig. De Vader zendt opnieuw de engel en de Heilige Familie kan terugkeren. In Israël aangekomen, gidst de Engel door een droom aan Jozef hen naar Galilea, naar Nazareth. Het is een samenspel van de Vader, de Heilige Geest, een Engel en Jozef en Maria. Alles om de Zoon te beschermen.

In deze eerste maanden van Christus’ leven op aarde, wordt meteen duidelijk dat hemel en aarde met elkaar vervlochten zijn geraakt. Door de Menswording van God de Zoon, zijn hemel en aarde met elkaar in Hem en omwille van Hem verbonden. De Zoon is een kwetsbare baby, overgeleverd aan de zorgen van Maria en Jozef, uitgeleverd aan mensen die Hem al naar het leven staan. Maar de hartshouding van de Zoon is niet veranderd. In de Hemel had Hij Zich altijd volkomen toevertrouwd aan de Vader en dat blijft Hij doen. Of Hij nu in de Hemel of op aarde is, Hij behoort de Vader toe. Het kind-zijn op aarde, toont op sprekende wijze Zijn eeuwige overgave aan de Vader. En de Vader verheugt Zich hierover. Niet alleen omdat de Zoon aan Hem op een nieuwe wijze Zijn eeuwige Liefde toont, maar ook omdat de mensen een inkijkje krijgen in hun beider eeuwige Liefde.

In Nazareth aangekomen “vestigt” Jozef zich daar met zijn Vrouw en het Kind (Matteüs 2,23). Daar kan Jezus veilig opgroeien.